

ANKARA ADLİYESİ MAHPUS BEKLEME ALANI ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2022/48

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun
31.08.2022 tarihli ve 2022/575 sayılı
kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	1
2. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	2
2.1. Polis Bekleme Alanı	2
2.2. Jandarma Bekleme Alanı	3
2.3. Adliye Polis Merkezi	7
3. TAVSİYELER	7
<i>Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına Yönelik Tavsiyeler</i>	7
<i>Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumuna Yönelik Tavsiyeler</i>	8
<i>Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler</i>	8

KISALTMALAR

AIÖK : Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi

cm : Santimetre

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

TİHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK) 6701 sayılı Kanun'un "Amaç ve Kapsam" başlıklı birinci maddesinde belirtildiği gibi; "insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere" kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı maddesi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2/1-k bendi uyarınca UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j bendine göre; Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisini haiz olduğu hükme bağlanmıştır. Bu bağlamda, Ankara Adliyesi Mahpus Bekleme Alanına 15.02.2022 tarihinde **haberli** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir.
5. Ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
6. 18.01.2022 tarihli ve 2022/43 sayılı Kurul kararı ve Başkanlık makamının 11.02.2022 tarihli ve 7677 sayılı oluruna istinaden 15.02.2022 tarihinde, Ankara Adliyesi Mahpus

¹ OPCAT, Madde 1.

Bekleme Alanına gerçekleştirilen haberli ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

2. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

7. Ziyarete sırasıyla Ankara Adliyesi polis nezarethanesi, duruşmaya getirilen mahpusların² bulunduğu jandarma nezarethanesi ve adliye polis merkezi ziyaret edilmiştir.
8. Ziyaret sırasında jandarma gözetiminde olan nezarethane bekleme alanında mahpuslar olduğu görülmüş, bütün mahpuslarla jandarma personeli bulunmaksızın özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Polis bekleme alanı ve adliye polis merkezinde ise tutulan³ olmadığı görülmüştür.

2.1. Polis Bekleme Alanı

9. Bu alanın Polis gözetiminde, Çankaya, Yenimahalle, Altındağ, Mamak ve Keçiören ilçelerinden mahkemece haklarında yakalama kararı verilmiş olup yakalananlar, kesinleşmiş cezası olan ancak cezaevinde bulunmayan ve mahkemece tutuklanmasına karar verilen kişilerin cezaevine götürülmeden önce bekletildikleri alan olduğu bilgisi edinilmiştir.
10. Alanın 2 bölümden oluştuğu, giriş kısmında 5 ilçeye ait görevli polislerin bulunduğu bir oda ile odanın hemen arkasında tutulanların beklemesi için bir bölümün daha olduğu görülmüştür. Ayrıca iki oda arasında küçük bir koridorun bulunduğu gözlemlenmiş, kadın tutulan olması durumunda kadınların bu kısımda bekletildiği bilgisi edinilmiştir.
11. Tutulanların yerleştirildiği odanın 24 kişilik oturma alanı kapasiteli olduğu, koridor bölümünün ise 7 kişilik oturma alanı kapasiteli olduğu görülmüştür. Yoğun olan dönemlerde ayakta bekleyen tutulanların da olabildiği görevli polisler tarafından ifade edilmiştir.

² Bu raporda kullanılan “mahpus” sözcüğü, ceza infaz kurumlarından duruşmalara katılmak üzere Adliye nezarethanelerine getirilen özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hüküm özlüleri ifade etmektedir.

³ Raporda, polis nezarethanelerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kısaca “tutulan” ifadesi kullanılmıştır.

12. Alanda küçük bir havalandırma pervanesi bulunduğu görülmüş, yetkililer tarafından tutulanların kısa süre söz konusu alanda tutuldukları ve havalandırma açısından sorun yaşanmadığı ifade edilmiştir.
13. Alanın dışarıya açılan bir penceresinin olmadığı, içeriye açılan bir penceresinin olduğu gözlemlenmiştir.
14. Bekleme alanının temizliğinden sorumlu bir personelin bulunduğu ifade edilmiş, duvarlardaki bazı kirler dışında genel olarak alanın temiz olduğu görülmüştür.
15. Yetkililer tarafından her bir ilçe emniyet müdürlüğünün ayrı ayrı olmak üzere kendi sorumluluğunda olan tutulanlarla ilgili ihtiyaçları karşıladığı ifade edilmiştir.
16. Bekleme alanının, kamera sistemi ile personel tarafından izlendiği anlaşılmıştır.

2.2. Jandarma Bekleme Alanı

17. Jandarma gözetiminde bulunan nezarethanelerde cezaevlerinden duruşmaya katılmak için gelen mahpuslar bulunmaktadır. Mahpuslar sabah saatlerinde cezaevlerinden buraya getirilmekte, duruşmaya katıldıktan sonra gün içerisinde tekrar cezaevlerine dönüşleri sağlanmaktadır.
18. Ankara Adliyesinin mahpus nezarethaneleri Ana Bina -2. katta yer almakta olup Adliyede toplam 13 adet mahpus nezarethanesi bulunmaktadır.
19. Nezarethanelerin bulunduğu bölümde Jandarma personelinin beklediği alan, komutan odası, mutfak bölümü, personel yemekhanesi ve giriş koridoru bulunmaktadır. Koridorun sonunda sağ ve sol taraflarda iki ayrı bölüm bulunmakta, sağ bölümde ara koridor ile 6 nezarethane odası, odaların tam karşısında ise 1 tuvalet ile kumanyaların bulunduğu 1 oda bulunmaktadır. Sol bölümde ise ara koridor ve koridorun sol tarafında 6 nezarethane odası, tam karşısında ise 1 nezarethane odası ile 1 tuvalet bulunmaktadır.
20. Nezarethanelerin 11 tanesinin büyüklüğü 263x315 cm, bir tanesi 290x260 cm, diğeri ise 380x287 cm olup yükseklikleri 380 cm'dir.
21. Getirilen mahpusların Sincan ilçesinde bulunan ceza infaz kurumlarından geldikleri öğrenilmiştir.
22. Duruşmaya katılmak için Adliye'ye getirilecek mahpus sayısının bir gün önceden görevli Jandarma komutanlığına bildirildiği, bu kapsamda her mahpus için yeterli sayıda personelin görevlendirildiği ifade edilmiştir.

23. Cezaevinden getirilen mahpuslar cezaevi ring araçlarından indirildikten sonra teker teker nezarethane odalarına alınmaktadırlar. Mahpuslar burada duruşmaya çıkmak için bekletilmektedir.
24. Nezarethanelerden mahkeme salonlarına ulaşımı sağlayan 9 adet koridorun olduğu, her bir mahkeme salonu için ayrı ayrı koridorların bulunduğu görülmüştür. Mahpuslar duruşma saati geldiğinde nezarethane odasından çıkarılmakta, elleri kelepçelendikten sonra jandarma personeli gözetiminde doğrudan mahkeme salonuna çıkan merdivenler aracılığıyla mahkeme salonuna götürülmektedir.
25. Bekleme alanı koridorunda, mahkeme salonlarına ulaşımında kullanılmak üzere bir asansörün bulunduğu ancak çalışmadığı görülmüştür.
26. Ziyaret tarihinde nezarethanede 44 mahpusun bulunduğu öğrenilmiştir.
27. Ziyaret sırasında 1 kadın mahpusun bulunduğu görülmüştür. Kadın mahpusların olması durumunda kadın jandarma personelinin kadın mahpuslarla ilgilendiği ifade edilmiştir.
28. Nezarethanelerde ahşap malzemeden üretilmiş yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunduğu, oturma alanları üzerinde herhangi bir yumuşak mat veya şilte bulunmadığı gözlemlenmiştir.
29. Mahpuslar oturma yerlerinin sert olduğunu, sabah saatlerinden akşam saatlerine kadar burada oturmalarının sağlıklarını olumsuz etkilediğini beyan etmiştir.
30. Jandarma idaresi, mahpusların kısa süreli olarak burada tutulmaları (mahpusların sabah saatlerinde buraya getirildiği duruşmalar sonlandıktan sonra cezaevine dönüldüğü, mahpusların burada uyumadığı) ve mahpusların yanlarında gizleyerek getirmiş oldukları çakmak, kibrit gibi yanıcı ürünler ile oturma alanlarını ateşe vermeleri gibi durumların ortaya çıkabildiği, bu yüzden oturma yerlerinin sünger veya yumuşak bir şilte ile kaplanmadığını ifade etmiştir.
31. Mahpuslara verilmek üzere tek kullanımlık seccadeler bulunduğu görülmüştür.
32. Yapılan görüşmelerde mahpuslar sigara içme hususunda sıkıntı yaşadıklarını, uzun saatler sigara içmeden beklemek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.
33. Nezarethanelerde havalandırma için 4 adet havalandırma fanı bulunmakta, dışarı açılan bir pencere bulunmamaktadır. Yapılan gözlemler sonucunda havalandırmanın çok etkili olmadığı, nezarethane odalarının özellikle uç bölümlerinde havalandırmanın yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.

34. Isınmanın Adliyenin mevcut ısınma sisteminden sağlandığı, nezarethanelerin bulunduğu her iki bölümün koridorlarında üçer adet kalorifer peteğinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak ısınmanın yeterli olduğu ancak sol bölümde yer alan bina dışına yakın olan nezarethane odalarının soğuk olduğu, bu durumun, daha önce pencere olarak kullanılmış bir açıklığın tam olarak kapatılmamış olmasından kaynaklandığı görülmüştür.
35. Nezarethanelerin aydınlatmasının da Adliyenin mevcut aydınlatma sisteminden sağlandığı öğrenilmiştir. Nezarethanelerin doğal ışık almadığı, aydınlatmanın nezarethane koridoru tavanında bulunan floresan lambalar ile sağlandığı görülmüştür.
36. Nezarethanelerin temizliğinin sabah saatlerinde mahpuslar getirilmeden önce yapıldığı, bu kapsamda mahpusların bekleme odalarının, tuvaletlerin ve kullanılan diğer bölümlerin günlük olarak temizlendiği, ayrıca ayda iki defa genel temizlik yapıldığı ifade edilmiştir.
37. Yapılan incelemeler sonucunda genel olarak nezarethanelerin temizlik hizmetlerinin yeterli olmadığı, mahpuslar tarafından kullanılan sol bölümde yer alan tuvaletin temiz olmadığı, tuvalet kâğıdının bulunmadığı, sıvı sabunun bulunduğu ancak üstünün açık olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca tuvalette yer alan 2 pisuarın kullanılmadığı ve havalandırma yetersiz olduğu için tuvaletin kötü koktuğu anlaşılmıştır.
38. Personel tarafından kullanıldığı belirtilen sağ bölümde yer alan tuvaletin ise görece daha temiz olduğu, tuvalet kâğıdı ve sıvı sabun gibi temizlik malzemelerinin bulunduğu görülmüştür.
39. Nezarethane odalarının duvarlarının kirli olduğu, duvarların kalemle yazılmış ve karalanmış olduğu görülmüştür.
40. Mahpuslara duruşmaya götürülürken takılan kelepçelerin bir masanın üzerinde bulunduğu, kelepçelerin kullanılmadan önce dezenfekte edildiği, masanın üzerinde maske ve el dezenfektanının bulunduğu gözlemlenmiştir.
41. Mahpusların yemek ihtiyaçlarının Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından kumanya menüsü şeklinde sağlandığı, sabah Adliyeye gelişler sırasında kumanyaların jandarma personeline teslim edildiği, öğle saatlerinde dağıtımının sağlandığı ifade edilmiştir.
42. Kumanya menüsünün besin öğelerine dikkat edilerek hazırlandığı, bir öğünün karşılığı olarak bir kumanya menüsünün verildiği ve menünün yaklaşık 900 ila 1000 kalori arasında olduğu belirtilmiştir. Ayrıca özel beslenme durumu, rahatsızlığı, alerjisi olduğu bildirilen mahpuslara yönelik kumanya menüsünün özel olarak yeniden düzenlendiği bilgisi paylaşılmıştır.

43. Mahpuslara kumanya olarak 2 adet 500 mililitrelik şişe su haricinde genellikle; meyve suyu (ya da süt), poğaç (ya da kek), reçel (ya da bal veya tahin pekmez) ve kaşarlı sandviç verildiği belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde; verilen kumanyanın yeterli olmadığı, sabah erken saatlerde cezaevinden çıktıkları için kahvaltı yapamadıkları, ayrıca akşam cezaevine geç dönülmesi halinde akşam yemeği saatinin de geçtiği, bu sebeple akşam yemeği de yiyemedikleri, ayrıca kantine erişimlerinin de olmadığı ve geçen azami süre içerisinde yeterli kumanyanın sağlanmadığı ifade edilmiştir.
44. Görevli jandarma personeli tarafından da duruşmaların akşam saatlerine kalması durumunda mahpusların beslenme ihtiyaçlarında sorunlar yaşanabildiği, kumanyaların yetersiz olabildiği ifade edilmiştir.
45. Haftalık kumanya menüsü incelendiğinde kumanyanın bir öğün için yeterli olduğu (ortalama 900 ila 1000 kalori) ancak nezarethanelerde kalma süresinin uzaması ve sabah erken saatlerde cezaevinden çıkılması gibi durumların da söz konusu olabildiği hallerde ve ayrıca mahpusların kantine erişimlerinin de olmadığı değerlendirildiğinde bu kumanyanın bir kişinin tüm gün beslenmesi (ortalama bir kişi için yaklaşık 2500 kalori)⁴ için yeterli olmadığı anlaşılmıştır.
46. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezinin arandığı ve ilk müdahalenin gelen ekip tarafından yapıldığı bilgisini verilmiştir.
47. Kayıt defterlerinde yapılan fiziki incelemede, defterlerin; mahpusun kimlik bilgileri, duruşma işlemlerine ilişkin bilgileri, cezaevinden getirilme ve çıkış işlemlerine ilişkin bilgileri ihtiva ettikleri, bu başlıklar altında ayrıntılı olarak kayıt işlemlerinin yapıldığı anlaşılmıştır.
48. Nezarethanelerin izlenmesi amacıyla 10 adet kameranın kullanıldığı, kameraların 24 saat kayıt aldığı, kayıtların 2 yıl boyunca saklandığı ve sürekli bir personel tarafından izlendiği bilgisi paylaşılmıştır.
49. Ziyaret tarihinde nezarethanede 30 personelin görev yaptığı öğrenilmiştir.
50. Mahpuslar yapılan görüşmelerde Jandarma personeli ile sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

⁴ Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlıklı Beslenme Hareketli Hayat Dairesi Başkanlığı <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/kitaplar/Beslenme-Bilgi-Serisi-1/iscisagligi-is-guvenligi-ve-beslenme.pdf>

51. Mahpusların cezaevlerinden tutuklu nakil araçları ile getirildikleri, araçların mavi ve beyaz renkli olmak üzere 12 ve 6 kişi kapasiteye sahip türlerinin bulunduğu bilgisi paylaşılmıştır.
52. Mahpuslar mavi renkli nakil araçlarının eski model olması sebebiyle nakil esnasında sarsıntı yaşandığını ve fiziki rahatsızlık yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Nakil araçlarının içerisinde yapılan incelemelerde beyaz renkli araçların daha yeni ve daha güvenli olduğu, mavi renkli araçların ise görece daha eski olduğu, bölmelerin daha küçük olduğu ve oturma alanlarının bazılarının ise sağlam olmadığı görülmüştür.

2.3. Adliye Polis Merkezi

53. Adliye Polis Merkezinin, savcılık tarafından ifadesi alınmak üzere getirilen kişilerin bulundurulması amacıyla kullanıldığı ifade edilmiştir.
54. Nezarethane benzeri bir odanın bulunmadığı, personelin bulunduğu geniş bir bölüm ile tutulanlar için ayrılmış bir odanın bulunduğu görülmüştür.
55. Tutulanların su, çay gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, lavabo ihtiyaçlarının Adliye'ye ait lavabolar kullanılarak giderildiği ifade edilmiştir.
56. Merkezin temizliğinden sorumlu bir personelin bulunduğu ifade edilmiş, genel olarak alanın temiz olduğu görülmüştür.

3. TAVSİYELER

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına Yönelik Tavsiyeler

57. Polis bekleme alanında ve jandarma gözetiminde bulunan nezarethane duvarlarının boyanması ve nezarethanelerin temizliğine özen gösterilmesi,
58. Jandarma gözetiminde bulunan nezarethane koridorunda yer alan asansörün engelli mahpusların da bulunabileceği göz önüne alınarak kullanılabilir hale getirilmesi,
59. Havalandırmanın yetersiz olduğu bölümlerde gerekli çalışmanın yapılması, havalandırma sistemlerinin sayısının artırılması,
60. Havalandırma fanlarının yakınında bulunan nezarethane odalarının duvarda bulunan belirli açıklıktan kaynaklı soğuk olduğu anlaşıldığından duvarda bulunan açıklığın içeri soğuk havayı almayacak şekilde tamiratının sağlanması,

61. Nezarethane odalarının doğal ışık alması için gerekli düzenlemelerin yapılması⁵,
62. Jandarma gözetimindeki nezarethane tuvaletlerinin malzeme eksiklerinin giderilmesi ve havalandırma eksikliğinden kaynaklanan kötü koku sorununun çözülmesi⁶,

Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumuna Yönelik Tavsiyeler

63. Mahpusların sabah erken saatlerde kahvaltı yapmadan cezaevinden çıkmaları ve/veya akşam geç saatlerde cezaevine dönmeleri ihtimallerine karşı ilave kumanya sağlanması ya da bu sorunu ortadan kaldırmaya yönelik olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, ilgili jandarma komutanlığı veya ilgili herhangi bir kurum ile işbirliği sağlanması,

Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

64. Cezaevi nakil araçlarının bakımlarının düzenli olarak yapılması, mavi renkli araçların modern araçlarla değiştirilmesinin sağlanması, kısa vadede bunun mümkün olmaması hali de göz önüne alınarak, mavi renkli araçların mahpus ve personel koltuklarının sağlamlştırılması,
- tavsiye edilmektedir.

⁵ “Bütün polis hücreleri, içinde bulundurulan kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır.” Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 13, para. 47.

⁶ “Nezaretteki kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkânlarına sahip olmalıdır.” Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 8, para. 42.